

**Kansanedustaja Teuvo Hakkaraisen julkisuuskuvan
muodostuminen maakuntalehti Keski-suomalaisessa
vuosina 2011–2013**

Kandidaatintutkielma

Susanna Stranius

Suomen kieli

Kielten laitos, Jyväskylän yliopisto

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Tiedekunta – Faculty Humanistinen	Laitos – Department Kielten laitos
Tekijä – Author Stranius Susanna	
Työn nimi – Title Kansanedustaja Teuvo Hakkarainen julkisuuskuvan muodostuminen maakuntalehti Keski-suomalaisessa vuosina 2011–2013	
Oppiaine – Subject Suomen kieli	Työn laji – Level Kandidaatintutkielma
Aika – Month and year Huhtikuu 2014	Sivumäärä – Number of pages 27
Tiivistelmä – Abstract Tutkielmassani selvitän, millaista kuvaa maakuntalehti Keski-suomalainen rakentaa kansanedustaja Teuvo Hakkaraisesta. Aihe on kiinnostava, koska Hakkarainen on herättänyt runsaasti keskustelua kansanedustajalle epätyypillisellä käytöksellään. Median valta politiikkaan liittyvässä uutisoinnissa on suuri, koska tiedotusvälineillä on tavallista kansalaista enemmän valtaa yhteiskunnallisesti vakiintuneen asemansa vuoksi. Koska kielenkäyttö on aina valintojen tekemistä, voivat toimittajien työssään tekemät valinnat vaikuttaa kuvaan, jonka lukija uutisoitavasta aiheesta saa. Tutkimukseni teoreettisena taustana olen käyttänyt kriittistä diskurssintutkimusta. Diskurssintutkimus suhtautuu kieleen sosiaalisena ilmiönä ja merkityksiä rakentavana resurssina. Sen mukaan kielenkäyttöön liittyy aina valintoja, jotka rakentavat sosiaalisia todellisuksia. Diskurssintutkimuksen keskeinen käsite, <i>diskurssit</i>, ovat tietyinä aikana tietyssä sosiaalisessa kontekstissa hyväksytyjä merkityksellistämisen tapoja. Tutkimuksessani vertaan Keski-suomalaisen Hakkaraisesta rakentamia diskursseja perinteiseen sosiokulttuurisessa kontekstissa muodostuneeseen kansanedustajadiskurssiin. Kansanedustajadiskurssilla tarkoitan ideaal kansanedustajuutta eli niitä piirteitä, ominaisuuksia ja käyttäytymisen tapoja, joita ihmiset liittävät mielikuvaansa kansanedustajista. Olen pyrkinyt selvittämään, millaisia diskursseja Keski-suomalainen Hakkaraiseen liittää. Valitsin tutkimusaineistokseni Keski-suomalaisen, koska Hakkarainen on keski-suomalainen kansanedustaja ja Keski-suomalainen hänen kotimaakuntansa lehti. Aineistoni koostuu kahdesta uutisesta, yhdestä pääkirjoituksesta ja yhdestä argumentoivasta uutisesta, jotka on julkaistu Keski-suomalaisessa vuosina 2011–2013. Diskursseja löytääkseni olen tutkinut aineistostani Hakkaraisesta käytettyjä nimityksiä ja arvioinut Kielitoimiston sanakirjaa hyödyntäen, ovatko nimitykset sävyllään myönteisiä, kielteisiä vai neutraaleja. Olen analysoinut myös Hakkaraisen toiminnan kuvaukseen liitettyjä affektiivisia ilmauksia ja perinteisestä uutisdiskurssista poikkeavia sanavalintoja. Niiden perusteella olen arvioinut, onko Keski-suomalaisen hakkaraisuutisointi sävyllään myönteistä, kielteistä vai neutraalia. Analyysini pohjalta olen verrannut Keski-suomalaisen luomaa hakkaraiskuvaa perinteiseen kansanedustajadiskurssiin, ja arvioinut, toteuttaako lehden hakkaraisrepresentaatio diskurssia. Tutkimuskysymykseni ovat: Millaisin sanavalinnoin kansanedustaja Teuvo Hakkaraisesta kirjoitetaan neljässä maakuntalehti Keski-suomalaisessa vuosina 2011–2013 julkaistussa lehtitekstissä? Millaista kuvaa Hakkaraiseen liitettyt sanavalinnat ja diskurssit hänestä muodostavat? Millaisia diskursseja Hakkaraiseen liitetään? Toteuttaako Hakkarainen perinteistä kansanedustajadiskurssia Tulosteni pohjalta olen todennut, että Hakkaraisesta uutisoidaan pääosin kielteisessä sävyssä. Totesin, että hakkaraisdiskurssi muodostuu kolmesta osadiskurssista, jotka ovat <i>sivistymätön sahuri</i>, <i>huonotapainen hölmö</i> ja <i>kykenemätön kansanedustaja</i>. <i>Sivistymätön sahuri</i> -diskurssi syntyy Hakkaraisen sitaattilainojen ja lausuntojen representointien runsaasta käytöstä. <i>Huonotapainen hölmö</i> -diskurssin synnyttää Hakkaraisen toiminnan yksityiskohtainen ja affektiivinen kuvaus. <i>Kykenemätön kansanedustaja</i> -diskurssi muodostuu Keski-suomalaisen tavasta asettaa Hakkarainen vastakkain ideaal kansanedustajuuden kanssa. Muodostuva hakkaraisdiskurssi ei vastaa perinteistä kansanedustajadiskurssia.	
Asiasanat – Keywords <i>poliittikka, kansanedustaja, diskurssi, diskurssintutkimus, median valta</i>	
Säilytyspaikka – Depository	
Muita tietoja – Additional information	

SISÄLLYS

1 JOHDANTO.....	1
1.1 Tutkimuksen lähtökohtia	1
1.2 Aiempi tutkimus ja yhteiskunnallinen relevanssi	3
2 DISKURSSINTUTKIMUS.....	5
2.1 Kielestä ja sen rakentamista merkityksistä.....	5
2.2 Diskursseista.....	6
2.3. Kielen suhteesta valtaan	7
3 TUTKIMUKSESTA	11
3.1 Tutkimuskysymykset.....	11
3.3 Aineisto.....	11
3.4 Tutkimuksen toteuttaminen ja aineiston analyysimenetelmät.....	12
4 ANALYYSI	14
4.1 Nimitykset	14
4.1.1 Suorat nimitykset	14
4.1.2 Epäsuorat nimitykset.....	15
4.2 Toimintaa kuvaavat ilmaukset.....	16
4.2.1 Konkreettisen toiminnan kuvaus ja sen affektiivisuus.....	17
4.2.2 Lausuntojen representointi ja suorat sitaatit	19
5 PÄÄTÄNTÖ	21
LÄHTEET	26

1 JOHDANTO

1.1 Tutkimuksen lähtökohtia

Kandidaatintutkielmani käsittelee kansanedustaja Teuvo Hakkaraisen julkisuuskuvan muodostumista maakuntalehti Keski-suomalaisen uutisoinnissa. Aikaisemmin sahayrittäjänä elantonsa hankkinut Hakkarainen valittiin kansanedustajaksi eduskuntavaaleissa keväällä 2011. Hän saavutti lyhyessä ajassa huomattavan määrän julkisuutta ja nousi koko kansan tietoisuuteen epäasianmukaisen käytöksensä ja harkitsemattoman kommentointinsa vuoksi.

Hakkarainen rikkoo mielenkiintoisella tavalla perinteistä *poliitikko-* ja *kansanedustajadiskurssia* eli sosiokulttuurisessa ympäristössä muodostunutta mielikuvaa siitä, millainen kansanedustajan tulisi olla. Vaikka tiedolla, koulutuksella, asiantuntemuksella tai tutkinnoilla ei yksin voida mitata poliittista pätevyyttä, ei ilmiöiden yhteyttä politiikkaan ja sen arvostuksiin voida kieltää. Esimerkiksi presidentti Martti Ahtisaaren presidenttikauden (1994–2000) asti Suomessa käytiin keskustelua siitä, tulisiko presidenttiyden edellytyksenä olla tieteellinen tohtorin pätevyys. (Lehtonen, Pekonen & Palokorhonen 2012: 159, 177.) Tiedon, koulutuksen ja asiantuntemuksen voidaan siis ajatella liittyvän tiiviisti vallitsevaan kansanedustajadiskurssiin. Hakkarainen on eduskunnan ainoa vain peruskoulun käynyt kansanedustaja (Ilta-Sanomat 2011), mistä syystä hänen julkisuuskuvansa on mielestäni mielenkiintoinen tutkimuskohde. Tutkimuksessani olen pyrkinyt selvittämään, vaikuttaako Hakkaraiseen liittyvään uutisointiin se, että hän ei edusta perinteistä kansanedustajadiskurssia. Tutkin millaista hakkaraisdiskurssia media rakentaa eli millaisen kuvan Keski-suomalainen Hakkaraisesta antaa ja millaisia ominaisuuksia häneen liittyy.

Kansanedustaja-sanan varsinaisessa merkityksessä Hakkaraisen kansanedustajuutta ei voida kiistää. Kielitoimiston sanakirja määrittelee *kansanedustajan eduskunnan jäseneksi* ja *poliitikon* usein *puoluepolitiikkaan aktiivisesti osaa ottavaksi henkilöksi* (KS s.v. *kansanedustaja, poliitikko*). Hakkarainen täyttää molemmat kriteerit. Usein suomalaisten mielikuviiin kansanedustajista liittyy enemmän piirteitä ja olettamuksia, jotka yhdessä muodostavat sosiokulttuurisen *kansanedustajadiskurssin*. Kansanedustajadiskurssilla tarkoitan yleisesti hyväksytyjä ja tunnustettuja arvoja, ominaisuuksia ja käyttäytymisen tapoja, joita kansanedustajiin liitetään. Moni olettaa kansanedustajan olevan esimerkiksi asiallinen, muodollinen, akateeminen, edustava, etäinen tai virallinen, vaikka ominaisuuksia ei kansanedustajilta missään varsinaisesti vaadita. Vastaavasti yleisesti jaettuun mielikuvaan kansanedustajuudesta ei liity esi-

merkiksi puhekielisyys, harkitsematon käytös tai asiaton kommentointi. Kyse on ranskalaisen filosofi Michel Foucaultin (1926–1984) mukaan *diskursseista* eli ihmisten mielissä sanaan poliitikko kytkeytyvistä sovituisista merkityksistä, jotka ovat rakentuneet sosiaalisessa vuorovaikutuksessa ja muodostaneet yhteiskunnan normeja, mutta jotka eivät vastaa politiikan luonnollista määritelmää. Foucaultin mukaan termi diskurssi viittaa juuri kulttuurissa jaettuihin puheen- ja ajattelun tapoihin, joilla asioita muokataan ja merkityksellistetään. Suomalaisen mielikuva poliitikoista, suomalaisten kansanedustajadiskurssi, on siis malliesimerkki Foucaultin diskurssikäsitelmästä: tietynä aikana syntynyt kulttuurisesti jaettu kiteytynyt käsitys todellisuudesta. (Foucault 2005.)

Median valta politiikkaan liittyvässä uutisoinnissa sekä poliittisten mielikuvien ja diskurssien rakentamisessa on suuri, sillä tiedotusvälineillä on yhteiskunnassa tehtävä ja vakiintunut asema tiedonvälittäjänä ja kritiikin esittäjänä (Huovila 2005: 7–9). Joukkoviestinnän rooli arkielämässämme on kasvanut uusien medioiden ja viestinten myötä, ja joukkotiedotusvälineet tavoittavat yhä suurempia ihmisryhmiä (Kantama, Moring & Väliverronen 2003: 5). Tiedon määrän lisääntyessä ja tietotulvan hyökyessä ylitsemme, on ensiarvoisen tärkeää tiedostaa, että jokainen teksti rakentaa osaltaan sosiaalisia identiteettejä, sosiaalisia suhteita sekä tieto- ja uskomusjärjestelmiä. Median toiminta perustuu maailman tapahtumien ja ilmiöiden representointiin, uudelleen esittämiseen. Representoinnissa tehdään aina valintoja siitä, mitä painotetaan ja mitä jätetään taka-alalle tai kokonaan kertomatta (Fairclough 1997: 13). Näin ollen täysin objektiivista ja puolueetonta mediaa on mahdotonta löytää, sillä julkaisuissa kuuluu aina kirjoittajan ja hänen edustamansa tahon ääni. Tästä syystä lukijan on tärkeää suhtautua kriittisesti tarjottuun tietoon. Lukijan tulee ymmärtää kielenkäytön asema vallankäytön välineenä sekä tiedostaa tekijät ja olosuhteet, jotka ovat vaikuttaneet julkaistun tekstin syntyyn (Fairclough 1997: 75–76).

Valitsin tutkimusaineistokseni Keski-Suomen maakuntalehti Keskisuomalaisen, koska Hakkarainen on kotoisin Keski-Suomesta. Olen kiinnostunut selvittämään, miten Keskisuomalainen uutisoi oman maakuntansa kansanedustajasta. Olen tutkinut neljää Hakkaraisen kansanedustaja-aikana Keskisuomalaisessa julkaistua toimituksellista lehtitekstiä. Tutkimuksessa olen soveltanut kriittistä diskurssintutkimusta, ja olen pyrkinyt selvittämään, millaisia diskursseja Keskisuomalainen Hakkaraiseen liittyy. Diskursseja löytääkseni olen tutkinut aineistoni Hakkaraisesta käytettyjä nimityksiä ja arvioinut Kielitoimiston sanakirjaa (myöhemmin KS) ja esiintymiskontekstia hyödyntäen, ovatko nimitykset sävyiltään myönteisiä, kielteisiä vai neutraaleja. Olen analysoinut myös Hakkaraisen toiminnan kuvaukseen liitettyjä affektiivisia ilmauksia ja perinteisestä uutisdiskurssista poikkeavia sanavalintoja. Niiden perus-

teella olen arvioinut, onko Keski-suomalaisen hakkaraisuutisointi sävyiltään myönteistä, kielteistä vai neutraalia. Analyysini pohjalta olen verrannut Keski-suomalaisen luomaa hakkaraiskuvaa perinteiseen kansanedustajadiskurssiin, ja arvioinut, toteuttaako lehden hakkaraisrepresentaatio sitä.

1.2 Aiempi tutkimus ja yhteiskunnallinen relevanssi

Poliitikkojen julkisuuskuvia on tutkittu runsaasti etenkin 2000-luvulla. Karoliina Haverinen (2009) on tutkinut kansanedustajaehdokkaiden julkisuuskuvien rakentumista ehdokkaiden blogeissa ennen vuoden 2007 eduskuntavaaleja. Haverinen on käyttänyt tutkimuksessaan kriittistä diskurssianalyysia ja M.A.K. Hallidayn systeemifunktionaalista kieliteoriaa sen selvittämiseen, millaista julkisuuskuvaa kansanedustajaehdokkaat blogeissaan itselleen luovat. Omassa tutkielmassani on keskitytty kriittisiin diskurssianalyttisiin menetelmin tarkastelemaan toimittajien Teuvo Hakkaraiselle rakentamaa julkisuuskuvaa.

Riina Sydänmaanlakka (2012) on tutkinut median vallankäyttöä Helsingin Sanomien teksteissä. Hän on selvittänyt, miten median valta representoituu poliittisessa uutisoinnissa. Risto Uimonen on tutkinut journalistien käyttämää valtaa ja sitä, miten he pakottavat maan mahtavia eroamaan (2007) sekä imagonrakennusta politiikassa (1992). Omassa tutkimuksessani journalistinen vallankäyttö ei asetu tutkimuksen keskiöön, mutta sitä sivutaan, sillä sen vaikutusta journalistisessa tutkimusaineistossa ei voida kiistää. Sydänmaanlakka ja Uimonen ovat käyttäneet tutkimuksissaan kriittistä diskurssianalyysia ja Hallidayn systeemifunktionaalista kieliteoriaa. Diskurssianalyysia on sovellettu myös omassa tutkimuksessani.

Annika Uskelin (2010) on tutkinut Paavo Lipposen imagoa ja julkisuuskuvaa sanomalehdessä vaalien aikaan vuonna 2003. Hän on vertaillut Lipposen julkisuuskuvan rakentumista sanomalehdissä ja televisiossa. Hanna Ekman (2012) on tutkinut Matti Vanhasen julkisuuskuvan rakentumista sanomalehdissä presidentinvaalikampanjassa vuosina 2005–2006. Aamulehden, Kalevan ja Keski-suomalaisen puoluesuuntautuneisuutta poliitikkojen haastattelun perusteella taas on selvittänyt Outi Laatikainen (2002). Näiden tutkimusten aihe sivuaa oman tutkimukseni aihetta, sillä tutkimuksessani selvitetään kansanedustajan julkisuuskuvan rakentumista sanomalehdessä.

Median ja tiedotusvälineiden toiminnan tutkiminen on tärkeää, sillä tiedotusvälineiden tehtävä on välittää yhteiskunnallista, ajantasaista ja totuudenmukaista tietoa. Yhteiskunnallisesti vakiintuneen asemansa vuoksi tiedotusvälineiden toimintaa on syytä arvioida kriittisesti,

sillä toimittajien arvot ja alan kaupallistuminen saattavat tahallisesti tai tahattomasti värittää uutisointia. (Huovila 2005: 6–10.)

Suomalaisen politiikan kentällä on tapahtunut muutoksia viimeisen kymmenen vuoden aikana. Perussuomalaiset ja kansanedustaja Hakkarainen ovat nousseet lyhyessä ajassa laajaan yhteiskunnalliseen keskusteluun, sillä puolue on verrattain uusi ja arvomaailmaltaan totutusta poikkeava (Perussuomalaiset 2014). Puolueen kansanedustajat herättävät keskustelua, koska he eivät vastaa mielikuvia, joita ihmisillä kansanedustajista on. Perussuomalaiset kyseenalaistavat Suomessa perinteiseksi koetun poliittisen johtamisen mallin eli rikkovat tietoisesti perinteistä kansanedustajadiskurssia. Tutkimukseni täydentää poliitikkojen julkisuuskuvista ja median vallasta poliittisessa uutisoinnissa tehtyjen tutkimusten kenttää, koska se tarjoaa ajankoh- taista tietoa tuoreesta poliittisesta mediailmiöstä, Perussuomalaisista.

2 DISKURSSINTUTKIMUS

Tutkielmassa on sovellettu kriittistä diskurssintutkimusta. Diskurssintutkimus tutkii kieltä sosiaalisena toimintana, sillä kieli on ihmisten välistä sosiaalista vuorovaikutusta varten kehitetty merkkijärjestelmä. Kielelliset ilmaukset saavat merkityksensä vasta ihmisten välisessä vuorovaikutuksessa, sillä kieli perustuu sen käyttäjien välisiin sopimuksiin ja heidän jakamiinsa kokemus- ja merkitysmaailmoihin. Diskurssintutkimus ei ole kiinnostunut irrottamaan kieltä kontekstista, vaan tarkastelee sitä aina sen käyttäjien, käyttötilanteiden sekä käyttöajan ja -paikan vaikutukset huomioon ottaen. (Pietikäinen & Mäntynen 2009: 11–13.)

2.1 Kielestä ja sen rakentamista merkityksistä

Diskurssintutkimus näkee kielen merkityksiä rakentavana resurssina. *Kieli* tarkoittaa Kieli-toimiston sanakirjan mukaan *ihmisen puheen järjestelmää sekä sen kirjoitettuja vastineita* (KS s.v. *kieli*). Kieli kattaa siis kaiken ihmisten välisen sanallisen kommunikoinnin. Koska kieli on ihmisten luoma merkkijärjestelmä, joka saa merkityksiä vasta vuorovaikutuksessa, on sitä mahdotonta tulkita ottamatta huomioon sen käyttäjien ja käyttötilanteen vaikutusta. Esimerkiksi ilmauksesta *menen soittamaan* on mahdotonta päätellä, onko puhuja menossa soittamaan kitaralla vai puhelimella. Ilmaus saa merkityksensä vasta, kun kuulija huomioi tulkinassaan myös puhujan ja keskusteluyhteyden.

Diskurssintutkimuksen mukaan kielenkäyttäjien todellisuus rakentuu sosiaalisessa vuorovaikutuksessa, joten kommunikoidessamme kielellisesti vaikutamme väistämättä sekä omaan että keskustelukumppanimme todellisuuskäsitykseen. Jokainen teksti, suullinen tai kirjallinen, rakentaa käsitystämme sosiaalisesta todellisuudesta sekä muokkaa tietojamme ja uskomuksiamme maailmasta (Fairclough 1997: 76). Koska ei ole yhtä ainoa tapaa kielentää asioita ja ilmiöitä, on kielenkäyttö aina valintojen tekemistä. Tästä johtuen kielenkäyttö on aina vallankäyttöä, sillä kielellisillä valinnoillaan kielenkäyttäjä rakentaa väistämättä subjektiivista kuvaa todellisuudesta. (Pietikäinen & Mäntynen 2009: 11–13.) Esimerkiksi saman elokuvan nähneet katsojat voivat representoida kokemustaan lukuisin eri tavoin. Yksi on vakuuttunut näyttelijöiden roolisuorituksista, toinen taidokkaasta kameratyöskentelystä ja kolmas ammattitaidolla valituista musiikeista. Kuulijalle muodostuva mielikuva elokuvasta riippuu siitä, kenen katsojan representaation hän sattuu kuulemaan.

Kieli koostuu *sanoista*, jotka ovat *kielen pienimpiä itsenäisiä merkitysisältöisiä rakene-osia* (KS s.v. *sana*). Sanat ovat kirjaimista muodostuvia kielen yksiköitä, jotka saavat ja

luovat merkityksiä ihmisten välisessä vuorovaikutuksessa. *Merkitys* tarkoittaa sitä, *mitä jokin tarkoittaa, ilmaisee, esittää tai symboloi eli sanan ilmauksen informaation sisältöä* (KS s.v. *merkitys*). Merkitykset ovat ihmisten sanoille, ilmauksille ja ilmiöille luomia tapoja tulkita, luokitella ja merkityksellistää maailmaa. Ihmisellä on luontainen tarve selittää maailmaa ja todellisuutta, koska ilman selityksiä maailma näyttäytyisi hallitsemattomana ja jäsentymättömänä kaaoksena. Esimerkiksi ihmisen tapa luokitella eliökunta lintuihin, nisäkkäisiin, matelijoihin ja kaloihin on keinotekoinen, koska luonto ei tunne tai tarvitse luokitusjärjestelmiä. Luokitukset on luotu, jotta ihmisen olisi helpompi hahmottaa maailmaa. Luokittelemalla ja tulkittamalla maailmaa ei voida koskaan kuvata täysin luonnollisena tai neutraalina, koska luodut merkitykset pohjaavat ihmisen omaan subjektiiviseen kokemusmaailmaan. Merkitykset eivät näin ollen koskaan ole yksiselitteisiä ja muuttumattomia, vaan muuttavat muotoaan tulkitsijasta, tilanteesta, ajasta ja paikasta riippuen. (Lehtonen 1996: 16.) Kielellä ei vain kuvata asioita, vaan automaattisesti myös merkityksellistetään, rakennetaan ja uusinnetaan sosiaalista todellisuutta. Neutraaleimpiinkin ilmauksiin latautuu asenteita ja oletuksia siitä, mikä on luonnollista tai odotuksenmukaista, joten täysin neutraalia kielenkäyttöä ei ole. (Jokinen, Juhila & Suominen 1993: 19.)

2.2 Diskursseista

Merkitykset rakentavat diskursseja. Diskurssit voivat tarkoittaa tieteenalasta riippuen eri asioita. Lingvistiksessä diskurssintutkimuksessa *diskurssi* luo pohjan koko tutkimusalalle: se on kielenkäyttöä sosiaalisena toimintana. Tällöin sosiokulttuurisessa todellisuudessa muodostuvat tavat nähdä ja tulkita maailmaa, *diskurssikäytänteet*, vaikuttavat odotuksiin, joita teksteille asetamme (Fairclough 1997: 81–82.) *Diskursseista* puhuttaessa taas tarkoitetaan totuttuja, toistuvia ja tunnistettavia tapoja luonnehtia ja kuvata asioita ja ilmiöitä. Diskurssit pitävät usein sisällään oletuksen kieliyhteisön jäsenten jakamasta tiedosta: ne käyttävät hyväksyen yhteiskunnan normeja, jotka kieliyhteisön jäsenet omien kokemustensa pohjalta allekirjoittavat. (Pietikäinen & Mäntynen 2009: 27.) Ne eivät siis ole luonnollisia ja pysyviä kuvia todellisuudesta, vaan käyttäjiensä ja käyttötilanteidensa mukaan muuttuvia tapoja jäsentää maailmaa.

Diskurssi on tapa merkityksellistää asioita. Se on ikään kuin näkökulma, josta asiaa tai ilmiötä tarkastellaan. Kun puheena olevaa aihetta kielennetään, puhutaan *representoinnista*, uudelleen esittämisestä. Representointi on todellisuuden kuvausta: kielellisen luonteensa vuoksi representaatio ei voi koskaan tavoittaa kuvattavan asian luonnollista olemusta, vaan se

on aina asian uusinnettu kuvaus. (Pietikäinen & Mäntynen 2009: 55–56.) Näin ollen esimerkiksi kuulijan on mahdotonta muodostaa totuudenmukaista mielikuvaa kissasta, jonka keskustelukumppani kertoo nähneensä kadulla. Vaikka kertoja kuvailisi kissan olleen väriltään oranssi, ajattelee kuulija todennäköisesti erilaista oranssinsävyä, kuin kertoja tarkoittaa. Kertojan kielellisestä kuvauksesta kuulija pystyy ymmärtämään, että puhe on eläimestä, jota kutsutaan kissaksi. Hän kykenee yhdistämään kissaan kertojan kuvailemia ominaisuuksia, mutta hän ei pysty näkemään puheena olevaa kissaa kertojan silmin. Tämä johtuu siitä, että kertojan käyttämän kuvailu on vain kadulla nähdyn kissan kuvaus, ei kissa itse.

Tässä tutkimuksessa hyödynnetään diskurssin käsitettä analysoimalla maakuntalehti Keski-suomalaisen rakentamaa *hakkaraisdiskurssia* eli tapaa, jolla lehti representoi Teuvo Hakkaraisista. Havaittua diskurssia verrataan perinteiseen sosiokulttuurisessa kontekstissa muotoutuneeseen *kansanedustajadiskurssiin*. Kansanedustajadiskurssilla tarkoitetaan ihmisten sosiaalisesti jakamia ja hyväksymiä mielikuvia ja ajatuksia kansanedustajista, kansanedustajuudesta ja kansanedustajalle hyväksyttävistä käyttäytymismalleista.

2.3. Kielen suhteesta valtaan

Diskurssintutkimus on kiinnostunut kielen ja vallankäytön välisestä suhteesta. Samoja asioita ja ilmiöitä voidaan kielentää monin eri tavoin, joten kieltä käytettäessä tehdään jatkuvasti valintoja (Pietikäinen & Mäntynen 2009: 16). Koska ei ole yhtä ainoaa tapaa esittää asioita kielellisesti, on kielenkäyttäjän tehtävä päättää siitä, mitä asioita hän haluaa representaatioissaan painottaa. Päättämällä ilmaista asian yhdellä tavalla, tekee kielenkäyttäjä aina päätöksen jättää jotain muuta mainitsematta. Tällöin hän käyttää kielellistä valtaansa. Esimerkiksi uutisoitaessa kansanedustaja Teuvo Hakkaraisesta, ei uutisteksti voi pitää sisällään kaikkea kyseenomaiseen hakkaraisapaukseen liittyvää informaatiota. Toimittajan täytyy valita, mitä hän kokee representoimisen arvoiseksi. Näin ollen yksiselitteistä totuutta ei voida olettaa, koska ei ole olemassa neutraalia tapaa käyttää kieltä. Asioiden ja ilmiöiden luonnollisuus katoaa välittömästi, kun ne kielennetään. (Suoninen 1999: 18.) Kielenkäyttö on aina vallankäyttöä.

Kielenkäytöllisiä valintoja ohjaa myös ympäristö, kielenkäytön sosiokulttuurinen käytäntö. Diskurssien valta on siis luonteeltaan paitsi kielellistä myös sosiaalista. (Pietikäinen & Mäntynen 2009: 77). Ajatus perustuu Norman Faircloughin (1997: 81–82) kriittisen diskurssianalyysin analyttiseen viitekehykseen, joka esittää viestintätapahtumien kolme ulottuvuutta suhteessa toisiinsa. *Sosiokulttuurinen käytäntö* tarkoittaa vallitsevaa sosiaalista, yhteiskunnallista ja kulttuurista ympäristöä ja sen odotuksia. Esimerkiksi yleisesti jaettu mielikuva siitä,

että kansanedustajan tulee olla muodollinen ja virallinen, on muodostunut sosiokulttuurisessa käytännössä. Se on yhteiskunnan jakama käsitys siitä, millainen kansanedustajan tulisi olla. Tämä yleisesti hyväksytty ja jaettu mielikuva vaikuttaa *diskurssikäytäntöön* eli siihen, miten sosiokulttuurisessa käytännössä muodostunut mielikuva kansanedustajuudesta ilmenee käytännössä. Yleensä kansanedustajat käyttäytyvät edellä mainitun kansanedustajamielikuvan mukaisesti eli he toteuttavat kansanedustajadiskurssia. Näin he tuottavat *tekstejä*, joita yhteiskunta heiltä odottaa. (Fairclough 1997: 81–82.) Vastaavasti he myös muodollisella ja virallisella käytöksellään vahvistavat yhteiskunnan mielikuvaa siitä, miten kansanedustajien tulisi käyttäytyä. Diskurssikäytäntö vaikuttaa näin ollen sosiokulttuurisen käytännön ja syntyvien tekstien välillä molempiin suuntiin: se määrittää miten tekstejä tuotetaan ja miten niitä kulutetaan. Esimerkiksi sosiokulttuurinen paine ajaa kansanedustajat käyttäytymään asiallisesti ja muodollisesti. Näin käyttäytymällä kansanedustajat vahvistavat mielikuvaa siitä, miten kansanedustajien tulee toimia. Kyse on kuitenkin vain mielikuvasta, sillä ominaisuudet *muodollinen* tai *virallinen* eivät kuulu kansanedustajuuden määritelmään, eivätkä ole ehtona kansanedustajuudelle. Valta syntyy siis sosiokulttuurisessa kontekstissa, ja kielenkäyttäjät ylläpitävät sitä toteuttamalla sen diskurssikäytänteitä.

Myös Sari Pietikäinen ja Anne Mäntynen (2009: 38–40) ovat havainnollistaneet viestintätilanteiden analyttistä viitekehystä. He käyttävät mallissaan termejä *konteksti* (vrt. Fairclough 1997: *sosiokulttuurinen käytäntö*), *kielenkäyttö* (vrt. Fairclough 1997: *diskurssikäytäntö*) ja *toiminta* (vrt. Fairclough 1997: *teksti*). Mallin mukaan kolme kielenkäytön ulottuvuutta ovat aina läsnä kielenkäyttö- ja viestintätilanteissa: toimintaa ei voida tulkita irrallaan kontekstista, sillä sen merkitykset syntyvät vasta vallitsevien olosuhteiden vaikutuksesta. Kielenkäyttö vaikuttaa kontekstin ja toiminnan välillä merkitysten välittäjänä. (Pietikäinen & Mäntynen 2009: 38). Kontekstissa muodostuneet käsitykset kansanedustajuudesta toteutuvat toiminnassa. Kielenkäyttö kontekstin ja toiminnan välillä muodostaa diskursseja, joiden avulla kontekstin ja toiminnan suhdetta voidaan tarkastella. Perinteinen kansanedustajadiskurssi ja Teuvo Hakkaraisen toteuttama hakkaraisdiskurssi suhtautuvat eri tavoin kansanedustajuuteen ja odotuksiin, joita ihmisillä siitä on. Hakkaraisen käytös toimintana ei täytä kontekstin odotuksia kansanedustajuudesta, joten diskurssi kontekstin ja toiminnan välillä muuttuu. Kontekstissa rakentuneet käsitykset ja oletukset voivat olla sitkeitä, sillä ne ovat muodostuneet pitkällä aikavälillä. Kontekstin ja toiminnan yhteenkietoutuneisuus vahvistaa ja ylläpitää niitä, mutta kielenkäytöllä on mahdollisuus muuttaa vallitsevia käsityksiä (Pietikäinen & Mäntynen 2009: 40). Esimerkiksi monet Perussuomalaisen kansanedustajat venyttävät tietoisesti vallitsevaa kansanedustajakäsitystä ja siihen liittyviä normeja. He esimerkiksi puhuvat kansantajui-

sesti ja puhekielisesti, eivätkä käytä puheessaan vaikeaa terminologiaa. Aluksi puolueen toiminta herätti keskustelua, mutta muutaman vuoden kuluessa sen toimintamallit on hyväksytty osaksi suomalaisen politiikan kenttää. Perussuomalaiset eivät käyttäydy kansanedustajuuden vastaisesti, vaan rikkovat totuttua normia. Toiminnallaan he ovat onnistuneet mahdollisesti laajentamaan käsityksiä, joita politiikkaan ja kansanedustajuuteen on Suomessa perinteisesti liitetty.

Kielenkäytön ja siihen liittyvän vallankäytön suhde korostuu, kun tutkitaan kielenkäyttäjiä, joilla on lähtökohtaisesti tavallista kansalaista enemmän valtaa käytettävissään. Tiedotusvälineet ovat vakiintuneen yhteiskunnallisen asemansa vuoksi tällainen kielenkäyttäjien ryhmä. Tiedotusvälineiden tehtävä tiedonvälittäjänä ja yhteiskunnallisen kritiikin esittäjänä ja keskustelun herättäjänä takaa niille näkyvyyttä, jota tavallisella kansalaisella ei ole. Tästä syystä tiedotusvälineillä on lähtökohtaisesti enemmän valtaa kuin tavallisella kansalaisella (Huovila 2005: 7–9). Tiedotusvälineissä työskentelevien toimittajien työn perustana on yhteiskunnan ja työyhteisön arvojen lisäksi myös hänen oma maailmankuvansa, joten uutisointi ei ole koskaan täysin objektiivista (Huovila 2005: 43). Vaikka toimittajan tulisikin työssään pyrkiä tarkastelemaan yhteiskuntaa siten, etteivät hänen omat arvonsa vaikuttaisi esimerkiksi uutisaiheiden valintaan, on arvoihin pohjautuvassa työssä mahdotonta päästä täysin irti subjektiivisista näkemyksistä. Koska kielenkäyttökään ei koskaan ole täysin neutraalia, on lukijan muistettava lähdekriittisyys tiedotusvälineitä seurattaessa: toimittaja tekee työssään valintoja siitä, mitä uutisoi. Valintoihin liittyy aina vallankäyttöä, koska päätökseen representoida tiedotusvälineissä jostakin aiheesta liittyy aina päätös jättää jokin toinen aihe vähemmälle huomiolle (Fairclough 1997: 13).

Tiedotusvälineiden keskeisin ja tärkein tekstilaji on uutinen. *Uutinen* on objektiiviseksi tarkoitettu teksti, jonka tulee välittää lukijalle uutta, ajankohtaista, yleisesti kiinnostavaa ja totuudenmukaista tietoa. (Huovila 2005: 47.) Pyrkimys objektiivisuuteen ei kuitenkaan takaa sitä, että uutiseen sisältyvä tieto on absoluuttista ja aukotonta. Uutinen ei voi ottaa huomioon kaikkia näkökulmia uutisoitavaan asiaan, vaan sen sisältö riippuu siitä, mihin toimittaja on uutista laatiessaan ja tietoja hankkiessaan kiinnittänyt huomionsa. Toimittajan kielelliset valinnat vaikuttavat siihen, millaisen kuvan uutisoitavasta asiasta uutinen lukijoilleen välittää. (Huovila 2005: 47.)

Uutistuotantoa tarkastellessa on hyvä kiinnittää huomiota siihen, keillä yhteiskunnallisilla toimijoilla on mahdollisuus osallistua viestintään ja olla esillä. Periaatteessa kukaan ei estä vähemmistöjä ja marginaalisia ryhmiä nousemasta esille, mutta yleensä tiedotusvälineissä esille pääsevät ne, joilla on valtaa jo entuudestaan. (Fairclough 1997: 58.) Toimittajien toi-

minnalla on merkitystä mahdollisuuden tarjoajina, sillä toimittajien luottamusta nauttivat usein vain tietyt viranomaistahot. Koska toimittajien lähteinä on usein hallituksen, poliisin tai ammattiliittojen edustajia tai tieteen asiantuntijoita eikä esimerkiksi ääriliikkeiden edustajia, pitävät toimittajat toiminnallaan yllä vallitsevan järjestelmän mukaista maailmankuvaa. (Fairclough 1997: 69.) Tätä maailmankuvaa on yksittäisen toimijan tai ryhmän mahdotonta lähteä muokkaamaan, sillä vallalla oleva kuva on vakiinnuttanut paikkansa sosiaalisten prosessien seurauksena (Fairclough 1997: 75). Tällöin sen muokkaaminen vaatii järjestelmällisempää, pitkäaikaisempaa ja laajamittaisempaa uuden maailmankuvan rakentamista.

3 TUTKIMUKSESTA

3.1 Tutkimuskysymykset

Tutkimuksessani olen pyrkinyt selvittämään, millaista julkisuuskuvaa maakuntalehti Keski-suomalainen on luonut kansanedustaja Teuvo Hakkaraisesta. Erityisen kiinnostunut olen ollut selvittämään, toteuttaako Keski-suomalaisen hakkaraisrepresentaatio perinteistä kansanedustajadiskurssia. Kiinnostukseni pohjaa olettamaani hakkaraisdiskurssin ja kansanedustajadiskurssin osittain keinotekoiseen ristiriitaan. *Kansanedustaja* on KS:n mukaan *eduskunnan jäsen* (KS s.v. *kansanedustaja*). Näin ollen Hakkarainen täyttää kansanedustajuuteen vaaditut kriteerit. Hänen kykenevyyttään kansanedustajuuteen on tästä huolimatta kyseenalaistettu hänen kansanedustajakautensa aikana useaan otteeseen. Epäluottamus johtunee siitä, ettei Hakkaraisen käytös julkisuudessa vastaa ihmisten mielikuvia kansanedustajalle sopivasta käytöksestä. Hakkaraisen käytös rikkoo perinteistä kansanedustajadiskurssia, mutta ei kansanedustajuuden kriteerejä.

Olen analysoinut Hakkaraisesta käytettyjä nimityksiä ja hänen toimintansa kuvauksen yhteydessä käytettyjä affektiivisiä ja perinteisestä uutiskielestä poikkeavia sanavalintoja. Analyysini pohjalta olen arvioinut sävyä, jolla Hakkaraisesta kirjoitetaan. Tulosteni perusteella olen pyrkinyt selvittämään, millaista julkisuuskuvaa Keski-suomalaisessa käytetyt nimitykset ja sanavalinnat Hakkaraisesta rakentavat eli millaista hakkaraisdiskurssia Keski-suomalainen rakentaa. Olen verrannut lehden hakkaraisdiskurssia perinteiseen kansanedustajadiskurssiin ja arvioinut, kuinka hyvin Hakkarainen toteuttaa perinteistä diskurssia. Olen etsinyt vastauksia kysymyksiin: Millaisin sanavalinnoin kansanedustaja Teuvo Hakkaraisesta kirjoitetaan neljässä maakuntalehti Keski-suomalaisessa vuosina 2011–2013 julkaistussa lehtitekstissä? Millaista kuvaa Hakkaraisen toimintaan liitetyt sanavalinnat ja hänestä käytetyt nimitykset hänestä muodostavat? Millaisia diskursseja Hakkaraiseen liitetään? Toteuttaako Hakkarainen perinteistä kansanedustajadiskurssia?

3.3 Aineisto

Valitsin aineistokseni neljä Teuvo Hakkaraisen kansanedustaja-aikana Keski-suomalaisessa julkaistua lehtitekstiä. Tekstit on valittu satunnaisesti Keski-suomalaisen sähköisestä arkistosta, ja ne ovat ilmestyneet Hakkaraisen kansanedustajauran eri vaiheissa vuosina 2011–2013. Aineistooni kuuluu yksi pääkirjoitus, kaksi lyhyttä uutista ja yksi pidempi argumentoiva uutinen. Pääkirjoituksen otsikko on: *Hakkarainen vie Keski-Suomen vaikutusvaltaa*, ja se on jul-

kaistu lehdessä 10.4.2013. Tekstissä kirjoittaja kritisoi Hakkaraisen käyttäytymistä Jyväskylässä järjestetyillä moottoripyörämessuilla ja laajentaa kritiikkinsä koskemaan koko Hakkaraisen kansanedustajauran aikaista toimintaa. Pääkirjoituksen kirjoittajaa ei ole mainittu sähköisessä arkistossa. Ensimmäinen uutinen on otsikoitu ”*Pakolaiset metsiä raivaamaan*”, ja se on julkaistu 25.5.2011. Siinä kirjoittaja referoi suoraan Hakkaraisen kommentointia, jonka mukaan Suomen maahanmuuttopolitiikan ongelmat saataisiin ratkaistua, jos pakolaiset työllistettäisiin metsiä raivaamaan. Toinen uutinen on otsikoltaan *Hakkarainen: Muslimeja tulvii länteen*, ja se on julkaistu 20.8.2013. Uutinen koostuu yksinomaan Hakkaraisen suorista sitaateista, joissa hän ilmaisee huolensa länsimaihin siirtolaisina hakeutuvista muslimeista. Hakkarainen ilmaisee huolensa siitä, miten Suomen maahanmuuttopolitiikkaa tulisi hänen mukaansa tiukentaa, koska islaminuskoiset uhkaavat hänen mielestään suomalaista kulttuuria. Kummankaan uutisen kirjoittajaa ei ole mainittu. Argumentoiva uutinen on Anna Leppävuoren (STT) 29.8.2013 kirjoittama *Möläytyskohut vievät huomion punnituista puheista*. Tekstissä kirjoittaja asettaa rinnakkain Hakkaraisen ajattelemattomat lapsukset muiden poliitikkojen harkittujen, mutta sivistyneeseen kielenkäyttöön kätkeytyneiden loukkausten kanssa.

Aineistoni kolme ensimmäistä tekstiä käsittelevät yksinomaan Hakkaraista, neljännessä Hakkaraista on sivuttu yhtenä esimerkkinä muiden joukossa. Valitsemani aineisto on julkaistu painetussa Keskisuomalaisessa ja arkistoitu lehden sähköiseen arkistoon, jota hyödynsin aineistoa kerätessäni. Aineiston valinnassa painotin erilaisia toimituksellisia tekstilajeja, jotta saisin mahdollisimman kattavan otannan. Aineistostani keskityn tarkastelemaan julkisuuskuvaa, jota maakuntalehti Keskisuomalainen Hakkaraisesta rakentaa. Keskisuomalaisen toimittajat edustavat kirjoituksillaan lehden virallista linjaa, joten rajasin aineistoni toimitukselliseen materiaaliin. Lukijoiden kirjoittamia mielipidekirjoituksia en tutkimuksessani huomioi, sillä niitä kirjoittavat henkilöt edustavat vain itseään, eivät Keskisuomalaista.

3.4 Tutkimuksen toteuttaminen ja aineiston analyysimenetelmät

Tutkimuksessa on hyödynnetty kriittistä diskurssintutkimusta. Aineistosta olen tarkastellut Hakkaraisen toiminnan kuvausten affektiivisuutta, nimityksiä, joita Hakkaraisesta käytetään, sekä sävyä, jolla hänestä kirjoitetaan. Olen kiinnittänyt huomiota muun muassa sanavalintoihin sekä suoriin lainauksiin, jotka toimitus on Hakkaraisen lausunnoista valinnut lehdessä julkaistavaksi. Löytämäni nimitykset olen luokitellut suoriin ja epäsuoriin, sekä arvioinut, ovatko ne sävyltään myönteisiä, neutraaleja vai kielteisiä. Havaintojeni pohjalta olen pohtinut diskursseja, joita Keskisuomalaisen uutisointi rakentaa kansanedustaja Teuvo Hakkaraisesta.

Olen selvittänyt, kirjoittaako Keskisuomalainen Hakkaraisesta ainoastaan kansanedustajadiskurssissa, ja jos ei, mitä muita diskursseja Hakkaraiseen liitetään.

Käsittelen aineistoani kokonaisuutena. En näe mielekkääksi eritellä tuloksiani tekstikohdaisesti, sillä samat piirteet toistuvat aineistoni kaikissa teksteissä. Yksittäiset tekstit eivät muodosta lehden julkisuuskuvaa, vaan julkisuuskuva syntyy kokonaisuuksista. Aineistostani olen poiminut nimitykset, joilla Hakkaraisesta puhutaan ja luokitellut ne myönteisiin, neutraaleihin ja kielteisiin. Nimitysten sävyä arvioidessani olen ottanut huomioon niiden esiintymiskontekstin, esiintyvyyden uutiskielessä sekä sanakirjamääritelmät. Persoonapronominit olen jättänyt huomiotta. Lisäksi olen kiinnittänyt huomiota sanavalintoihin, joilla Hakkaraisen toimintaa kuvataan. Olen poiminut aineistostani verbit, niiden määreet ja muut Hakkaraisen toimintaa kuvaavat ilmaukset, ja arvioinut niiden affektiivisuutta ja sävyä sanakirjaluokittelun ja esiintymisyhteyden pohjalta. Affektiivisuudella tarkoitan kielenaineksia, joilla kielenkättäjä ilmaisee asennoitumistaan puheena olevaan asiaan tai keskustelukumppaniinsa (VISK § 1707). Olen tarkastellut affektiivisuutta rakentavia tekijöitä, kuten konditionaalien käyttöä, vastakkainasettelua sekä kärjistämistä ja liioittelua retorisena keinona. Olen sisällyttänyt analyysiini aineistossani esiintyvät Hakkaraisen suorat sitaatit, koska näen, että niiden julkaisemis päätös rakentaa osaltaan Hakkaraisen julkisuuskuvaa sanomalehti Keskisuomalaisessa.

4 ANALYYSI

4.1 Nimitykset

Aineistoni perusteella maakuntalehti Keskisuomalaisessa kansanedustaja Teuvo Hakkaraisesta puhutaan sekä suorilla että epäsuorilla nimityksillä. Suorilla nimityksillä tarkoitan Hakkaraisen nimeen tai asemaan viittaavia nimityksiä, kuten *kansanedustaja* ja *Hakkarainen*. Epäsuorilla nimityksillä tarkoitan Hakkaraista käsittelevissä teksteissä esiintyviä viittauksia *kansanedustajiin* tai *täysi-ikäisiin ihmisiin*, joiden voidaan niiden esiintymiskontekstin perusteella tulkita viittaavan Hakkaraiseen.

4.1.1 Suorat nimitykset

Kansanedustaja Teuvo Hakkaraisesta puhutaan maakuntalehti Keskisuomalaisen lehtiteksteissä pääasiassa neutraalein tai kielteisin nimityksin. Yleisin nimitys, jolla Hakkaraista nimitetään, on *Hakkarainen*. Se on kansanedustaja Teuvo Hakkaraisen sukunimi, joten se on tulkittavissa neutraaliksi nimitykseksi. *Hakkarainen* kansanedustaja Teuvo Hakkaraiseen viittaavana nimityksenä esiintyy aineistoissani kaikkiaan 25 kertaa.

Toisiksi yleisin Hakkaraisesta käytetty nimitys on *kansanedustaja*, joka esiintyy aineistossani kolme kertaa Hakkaraisen nimen suorana määrittäjänä. Neljästä aineistoksi valitsemastani lehtitekstistä kolme alkoi esimerkin (1) mukaisella tekijän ilmauksella. Osassa tapauksista (2) sanaa *kansanedustaja* on täsmennetty määreellä *perussuomalaisten*. Yhdessä tekstissä (3) Hakkaraisen nimen eteen on lisätty myös toinen määrite, *sahayrittäjä*.

- 1) **Kansanedustaja** Teuvo Hakkarainen (ps.) on jälleen
- 2) Perussuomalaisten **kansanedustaja** Teuvo Hakkarainen vaati
- 3) Sahayrittäjä, **kansanedustaja** Teuvo Hakkarainen (ps.) panisi

Yksin esiintyessään voidaan nähdä nimityksen *kansanedustaja* olevan neutraalia kielenkäyttöä, mutta sen yhdistäminen esimerkiksi *sahayrittäjään* muuttaa sen sävyä. Sävyn muutos johtuu oletettavasti diskurssien vastakkainasettelusta: kansanedustajadiskurssin sisältämät merkitykset poikkeavat sahayrittäjädiskurssin sisältämistä merkityksistä. Kansanedustajuuteen liitetyt ominaisuudet, kuten asiallisuus, akateemisuus, virallisuus ja muodollisuus eivät yhdisty luontevasti sahayrittäjyyteen, sillä alojen työnkuvat ja arvot poikkeavat toisistaan. Kun Hakkaraista representoidaan samanaikaisesti kahden vastakkaisen diskurssin avulla, on muodostuva hakkaraisdiskurssi ristiriitainen. Myös määritteiden esiintymisjärjestyksellä on

merkitystä: esimerkissä (3) ensin esiintyvä määre saa väistämättä suuremman painoarvon. Esiintymisyhteys tekee *sahayrittäjistä* kielteistä diskurssia luovan ilmauksen.

Muita nimityksiä, joita Hakkaraisesta käytetään, ovat *Turha-Teuvo* (esimerkki 4), *kansakunnan puolivirallinen möläyttelijä* ja *sopuisa mies*. Nimitykset esiintyvät aineistossani kerran. *Turha* tarkoittaa sanakirjamääritelmän mukaan tuloksetonta, hyödytöntä ja hukkaan mennyttä (KS s.v. *turha*). Kielteinen määrite Hakkaraisen nimen edessä rakentaa nimelle kielteisen sävyn.

4) Maakunnan kannalta hän on **Turha-Teuvo**.

5) **Kansakunnan puolivirallinen möläyttelijä** Teuvo Hakkarainen saa kohuja aikaan --

6) Hakkaraista on kuitenkin kuvailtu **sopuisaksi mieheksi**, joka ei hallitse etikettiä

Esimerkin (5) sana *möläyttelijä* on substantiivijohdos verbistä *möläyttää*. *Möläyttää* saa sanakirjamerkityksen verbin *höläyttää* kautta: se on asian tokaisemista harkitsemattomasti (KS s.v. *höläyttää*). Näin ollen *möläyttelijä* voidaan tulkita kielteiseksi nimitykseksi. Kun Hakkaraista nimitetään *kansakunnan puoliviralliseksi möläyttelijäksi*, lisäävät määreet pääsanain painoarvoa. Hakkaraista ei nimitetä vain *möläyttelijäksi*, vaan möläytteleminen määritetään ulottumaan koko *kansakuntaan*. *Puolivirallinen* sulkee pois satunnaisten möläyttelyjen mahdollisuuden ja rakentaa kuvaa, jonka mukaan Hakkarainen puhuu lähes yhtä suurella todennäköisyydellä harkitsemattomasti kuin harkitusti.

Esimerkki (6) on aineistoni ainoa myönteiseksi tulkittava suora Hakkaraiseen viittaava nimitys. *Sopuisa* määritellään sovussa olevaksi, sovinnolliseksi ja rauhaa rakastavaksi, joten sen voidaan tulkita olevan sävyiltään myönteinen. *Mies* viittaa täysikasvuiseen miessukupuolta olevaan henkilöön, joten se on neutraali. (KS s.v. *mies*.) Aineistossani esimerkit (5, 6) esiintyvät samassa virkkeessä. Esiintymiskontekstin perusteella voidaan nähdä esimerkin (6) lieventävän esimerkin (5) kielteisyyttä. Lievennyksen saa aikaan sanan *kuitenkin* käyttö, sillä sanalla haetaan myönnytystä (VISK § 1634).

4.1.2 Epäsuorat nimitykset

Aineistossani Hakkaraiseen viitataan myös epäsuorasti. Epäsuora viittaus esiintyy aineistossani kymmenen kertaa yhteydessä, jossa kirjoittaja esittää mielipiteensä siitä, millainen kansanedustajan tai täysi-ikäisen ihmisen tulisi hänen mielestään olla. Yleisin epäsuora nimitys, jota Hakkaraisesta käytetään, on *kansanedustaja*, joka esiintyy aineistossani yhdeksän kertaa. Tällöin kirjoittaja asettaa perinteisen kansanedustajadiskurssin vastakkain Hakkaraiseen liittyvistä mielikuvista muodostuneen hakkaraisdiskurssin kanssa. Vastakkainasettelu saa aikaan

ristiriidan, joka esittää Hakkaraisen kielteisesti. Epäsuorat viittaukset ovat sävyiltään useimmiten neutraaleja tai kielteisiä.

- 7) perussuomalaiset ansaitisivat **kunnolliset kansanedustajat** seuraavissa vaaleissa
- 8) **kansanedustajalta** ei voi vaatia kohtuuttomia, mutta kyllä edes käytöksen perusnormien hallinta olisi tarpeen
- 9) Keski-Suomesta valitaan eduskuntaan kymmenen **kansanedustajaa**. Kun **10 prosenttia potentiaalista vaikutusvallasta** on poissa, se vaikuttaa
- 10) **jokainen täysi-ikäinen ihminen** tietää, että ei suurilla messuilla esiinnyttä humalassa eikä siellä aleta painimaan toisten kanssa.
- 11) Hakkarainen saa elää miten haluaa, mutta hänen ei pitäisi nykytavoillaan hakeutua **kansanedustajaksi**

Esimerkkien (7–11) viittauksilla voidaan päätellä tarkoitettavan Hakkaraista, sillä ne esiintyvät tekstissä, joka on otsikoitu *Hakkarainen vie Keski-Suomen vaikutusvaltaa*. Esimerkeissä (7, 8) nimityksellä kansanedustaja ei suoranaisesti viitata Hakkaraiseen. Virkkeet esiintyvät Hakkaraista käsittelevissä lehtiteksteissä, joten voidaan olettaa, että Hakkaraista on ajateltu ilmauksia muotoiltaessa. Molemmat esimerkit sisältävät oletuksen jaetusta kansanedustajadiskurssista, jota Hakkarainen ei toteuta. Esimerkissä (7) virkkeen taustalle voidaan olettaa väite, että Hakkarainen ei lukeudu kunnollisiin kansanedustajiin. Väite voidaan olettaa, koska Hakkarainen on istuva kansanedustaja, ja toive kunnollisista kansanedustajista on esimerkissä ilmaistu konditionaalissa. Esimerkkiä (8) edeltää aineistossani kuvaus Hakkaraisen epäasianmukaiseksi koetusta käytöksestä. Voidaan olettaa, että esimerkkiä edeltävä kuvaus ei kirjoittajan mielestä täytä mainittuja käytöksen perusnormeja. Molemmissa esimerkeissä käytetään hyväksi kansanedustajadiskurssia. Hakkarainen representoidaan vallitsevaa diskurssikäsitystä rikkovana, mikä synnyttää kielteisiä mielleyhtymiä. Esiintymiskontekstin vuoksi voidaan olettaa, että esimerkin (9) *Keski-Suomen poissaolevalla vaikutusvallalla* viitataan Hakkaraiseen. Vastakkainasettelua hyödynnetään myös rinnastamalla Hakkarainen alaikäiseen esimerkissä (10). Tekstissä esimerkkiä edeltää kuvaus Hakkaraisen esiintymisestä moottoripyörämessuilla päihtyneenä ja yrityksestä haastaa kansanedustaja Sinuhe Wallinheimo painiin. Näin ollen annetaan ymmärtää, ettei Hakkarainen ole käytöksensä perusteella rinnastettavissa täysi-ikäiseen ihmiseen. Kansanedustajan rinnastaminen alaikäiseen antaa tekstikatelmalle kielteisen sävyn.

4.2 Toimintaa kuvaavat ilmaukset

Aineistosta on havaittavissa, että Hakkaraisen toimintaa kuvataan Keski-suomalaisen uutisoinnissa kahdella tavalla. Esitystapa riippuu siitä, kuvataanko tekstissä Hakkaraisen toimintaa

käytännössä vai representoidaanko hänen kansanedustajana esittämiään lausuntoja ja mielipiteitä.

4.2.1 Konkreettisen toiminnan kuvaus ja sen affektiivisuus

Hakkaraisen konkreettista toimintaa kuvataan aineistossani pääsääntöisesti silloin, kun Hakkarainen on käyttäytynyt julkisuudessa asiaankuulumattomasti. Hakkaraisen konkreettisen toiminnan kuvaus ei useimmiten liity Hakkaraisen kansanedustajana esittämiin kannanottoihin, mielipiteisiin tai lausuntoihin, vaan kansanedustajadiskurssin rikkomiseen ja diskurssin odotusten vastaiseen käyttäytymiseen. Tämän voidaan nähdä olevan toimituksellinen valinta, jota tehtäessä on käytetty kielellistä valtaa (Pietikäinen & Mäntynen 2009: 16). Konkreettisen toiminnan kuvaus on aineistossa usein sävyllään kielteistä ja siihen liittyy affektiivisia, kirjoittajan asennetta ilmaisevia ilmaisuja.

Hakkaraisen esiintymistä julkisuudessa on Keski-suomalaisessa kuvattu muun muassa *törttöilyksi, törppöilyksi, röjäkkeisyydeksi, jätkämäiseksi käytökseksi ja kohujen aikaan saamiseksi*. Kaikki ilmaukset ovat sävyllään kielteisiä ottaen huomioon niiden esiintymiskontekstin: tekstissä Hakkaraisen toiminnan kuvaukseen liitetään juopuneisuus, painiin haastaminen ja kansanedustajalle sopimaton käytös. Lisäksi hänestä käytetään kielteiseksi tulkittavia nimityksiä, kuten edellä mainittu *Turha-Teuvo*. Ilmaukset poikkeavat tavanomaisesta uutiskielestä ja antavat ymmärtää kirjoittajan paheksuvan Hakkaraisen käytöstä.

Affektiivisia eli tyyliltään sävyttyneitä, neutraalista poikkeavia ilmauksia käytetään Hakkaraisen toiminnan kuvauksen kärjistämiseen tai liioittelemiseen. Affektiiviset ilmaukset ovat useammin sävyllään kielteisiä kuin myönteisiä. Kärjistämiseen ja liioitteluun pyrkivien yksittäisten sanavalintojen ohella affektiivisuus ilmenee aineistossani lausetasolla. Aineistosta on todennettavissa neljä kohtaa, joissa kokonainen lause tai sen osa luo tekstiin kielteisen sävyn, kuten esimerkeissä (12, 16). Kielteinen sävy johtuu lauseen sanavalinnoista tai esiintymiskontekstista.

12) tuli moottoripyöränäyttelyyn Jyväskylässä silminnäkijätiedon mukaan **selvästi juopuneena** ja **räyhäkkäällä** asenteella. Näyttely oli koko perheen tilaisuus.

13) käytös on ollut **heikkoa koko** kansanedustajauran ajan

14) **ei myöskään ole mitään apua** Keski-Suomen asioiden edistämisessä

15) **saa kohuja aikaan heti** kun avaa suunsa

16) Hän otti kevyen niskalenkin Wallinheimosta ja ehdotti pihalle painimaan lähtemistä. Tilanne laukesi, kun Wallinheimo ei ottanut haastetta vastaan.

Esimerkin (12) jälkimmäinen lause, *näyttely oli koko perheen tilaisuus*, on sävyllään neutraali. Sen esiintymiskonteksti muokkaa sävyn kielteiseksi. Esimerkistä voidaan tulkita,

että *juopuneisuus* ja *räyhäkäs asenne* edustavat sopimatonta käytöstä, mutta niiden ilmeneminen *koko perheen tapahtumassa* pahentaa asiaa. Kuvaus ei kerro lukijalle tilanteen ilmapiirin sävystä. Ilmaisun *tilanne laukesi* käyttö välittää kuvaa, että tappelun uhka on ollut todellinen. Esiintymiskontekstissa mainitut *räyhäkkäällä asenteella* tilaisuuteen saapunut Hakkarainen, ja kansanedustajalle ominaiseen rauhalliseen ja sovinnolliseen tapaan käyttäytynyt Wallinheimo asetetaan vastakkain.

Esimerkeissä (13–15) käytetään kielteisiksi tulkittavien ilmausten *juopuneena*, *räyhäkäs*, *heikkoa*, *ei ole apua* ja *saada aikaan kohuja* tehokeinoina kärjistystä ja liioittelua. Kirjoittaja käyttää kärjistämiseen sanoja *selvästi*, *koko ajan*, *myöskään*, *mitään* ja *heti*, jotka tehostavat toimintaa kuvaavia kielteisiä ilmauksia. Voidaan olettaa, etteivät esimerkiksi väitteet Hakkaraisen koko kansanedustajuuden aikaisesta heikosta käytöksestä tai lakkaamattomasta kohujen aiheuttamisesta pidä täysin paikkansa. On epätodennäköistä, että jokainen Hakkaraisen ääneen lausuma asia saisi poikkeuksetta aikaan kohuja. Yhtä epätodennäköistä lienee se, ettei Hakkarainen olisi käyttäytynyt asiallisesti kertaakaan kansanedustajuutensa aikana. Näin ollen kärjistämisen ja liioittelun voidaan tulkita olevan retorisia keinoja, joilla kirjoittaja yrittää tehostaa sanomaansa. Hakkaraisen epäkorrektin toiminnan kuvaus rakentaa hänestä *huonotapaisen hölmön* diskurssia.

Hakkaraisen konkreettisen toiminnan kuvauksen yhteydessä ilmaistaan usein kuvaus toiminnasta, jollaista kansanedustajan olisi suotavaa harjoittaa. Tällöin asetetaan vastakkain Hakkaraisen todellinen toiminta ja perinteisen kansanedustajadiskurssin oletama ideaali toiminnasta, jollaista kansanedustajan olisi tarkoituksenmukaista harjoittaa. Vastakkaisasettelua käytetään aineistossani kaikkiaan kuusi kertaa esimerkkien (17–22) tapaan.

17) Hakkarainen saa elää miten haluaa, **mutta** hänen ei pitäisi nykytavoillaan hakeutua kansanedustajaksi
18) kansanedustajalta ei voi vaatia kohtuuttomia, **mutta** kyllä edes käytöksen perusnormien hallinta olisi tarpeen

19) **Hakkaraisen jätkämäinen käytös ei sovi kansanedustajalle** julkisissa yhteyksissä

21) Eduskunnassa on 200 kansanedustajaa. Heidän tulee olla **tavallisia suomalaisia eri kansankerroksista**. Joukkoon mahtuu **monenlaisia** edustajia ja heistä jokaista arvostetaan kansanedustajana. Heidänkin **tulisi** arvostaa valintaansa kansanedustajaksi.

22) **Hakkarainen yritti** kesken tilaisuuden **haastaa** toisen kansanedustajan Sinuhe Wallinheimon painiin. --Tilanne laukesi, kun **Wallinheimo ei ottanut haastetta vastaan**.

Ideaali esitetään vastakkainasettelussa usein konditionaalimuodossa (esimerkit 17, 18, 21, 22). Esimerkeissä (17, 18, 21) annetaan päälauseessa Hakkaraisen toiminnalle myönnytys, joka kumotaan seuraavassa sivulauseessa. Esimerkkien esiintymiskontekstissa Hakkaraisen toimintaa kuvataan myönnytyksistä huolimatta kielteisillä ilmauksilla *törttöillä*, *törppöillä* ja

jätkämäinen käytös. Ilmausten kielteisyyttä lisää vastakkaisasettelu ideaalikansanedustajuuden kanssa. Esimerkissä (22) kansanedustaja Sinuhe Wallinheimo edustaa ideaalikansanedustajuutta, jonka kanssa Hakkarainen asetetaan vastakkain. Hakkarainen kuvataan riidanhaastajana, Wallinheimo haasteen hylkääjänä ja tilanteen laukaisijana. Toistuva vastakkainasettelu ideaalikansanedustajuuden kanssa kuvaa Hakkaraisen *kykenemätön kansanedustaja* -diskurssissa.

4.2.2 Lausuntojen representointi ja suorat sitaattit

Hakkaraisen lausuntoja julkaistaan Keskisuomalaisessa usein representoituna sekä suorina lainauksina. Lausuntojen representoinnilla tarkoitan Hakkaraisen esittämien argumenttien raportoinnista ja uudelleen esittämistä esimerkin (23) tapaan. Suorilla sitaateilla tarkoitan Hakkaraisen argumenttien toisintojen esittämistä lainausmerkeissä, kuten esimerkiksi (29) tai repliikkiviivaa hyödyntäen esimerkin (24) tapaan.

23) Perussuomalaisten kansanedustaja Teuvo Hakkarainen vaati maanantaina blogissaan, että muslimien maahanmuuttoa Suomeen rajoitetaan ”ennen kuin on liian myöhäistä”

24) – Kassara käteen ja metsiä raivaamaan. Kasvatushakkuut on tekemättä, ja maaseutu täynnä tyhjilleen jääneitä pika-asutustiloja. Niihin mahtuu asumaan pakolaisperheitä, Hakkarainen sanoo.

25) Hakkarainen kirjoittaa muun muassa, että muslimeja tulvii länteen ja että muslimit odottavat kutsua jihadiin

26) ”Pakolaiset metsiä raivaamaan”

27) Hakkarainen: Muslimeja tulvii länteen

28) Hakkaraisen mukaan Suomessa vaietaan muslimien tekemistä rikoksista

29) Suomeen haluavien pakolaisten määrä rajoittuu Hakkaraisen mukaan luonnosta, jos heidät pannaan ”töihin rätäsateeseen sinne, missä mekin on oltu”

30) Sahayrittäjä, kansanedustaja Teuvo Hakkarainen panisi pakolaisten kouraan vesurin ja komentaisi heidät metsätöihin

Aineistoni neljästä lehtitekstistä kaksi on uutisia, joissa Hakkaraisen lausuntojen representoinnit ja suorat sitaattit ovat tekstejä rakentava elementti. Toimituksellinen aines näissä teksteissä on vähäistä. Otsikoksi on tässä aineistossa usein nostettu sitaatti (esimerkit 26, 27). Lausuntoja representoivat uutiset liittyvät aihepiiriltään usein Hakkaraisen kannanottoihin maahanmuuttopolitiikkaa kohtaan. Sisällöltään ne ovat usein yksioikoisia, kuten Hakkaraisen esimerkiksi (29) esittämän ratkaisumalli Suomen maahanmuuttoliittisiin ongelmiin.

Aineistossani tyypillinen Hakkaraisen lausuntoja representoiva uutinen Keskisuomalaisessa rakentuu useasta peräkkäisestä hakkaraisista eli Hakkaraisen lausuntojen representoinnista ja suorista lainauksista. Jokaisen lausunnon representoinnin ja suoran sitaatin kohdalla kirjoittaja korostaa, että kyseenomainen lainaus ei edusta kirjoittajan henkilökohtaista kantaa tai lehden virallista linjaa, vaan on Hakkaraisen mielipide. Kirjoittaja käyttää esimerkiksi ilmauksia *Hakkarainen sanoo*, *Hakkarainen vaati* tai *Hakkarainen arvostelee*, kuten

esimerkeissä (23–25, 28–30) Tekijän ilmaiseminen sijoittuu virkkeissä usein representoidun lausunnon edelle, mikä johtunee väärinymmärrysten mahdollisuuden minimoimisesta. Korostamalla virkkeen alussa, että virkkeen sisältö edustaa Hakkaraisen kantaa, erottaa kirjoittaja oman äänensä Hakkaraisen äänestä (esimerkit 23, 25, 27, 28, 30).

Hakkaraisen lausuntoja käytetään lehtiteksteissä myös sitaatteina eli sanasta sanaan toistettuina lainauksina. Aineiston perusteella voidaan päätellä, että lausuntojen julkaisemista alkuperäisessä muodossaan suositaan silloin, kun Hakkarainen on käyttänyt lausunnoissaan kansanedustajalle epätyypillistä ilmaisutapaa. Näissä tapauksissa Hakkaraisen ilmaisun merkitys muuttaisi muotoaan, jos sen sanamuotoa muutettaisiin. Esimerkiksi Hakkaraisen ilmaisu ”*kieroilevat tahot*”, jolla hän viittaa vihreään liittoon, vasemmistopuolueisiin ja mediaan, ei tavoittaisi alkuperäistä sävyään, mikäli sen sanamuotoja muutettaisiin. Lainausmerkkien käyttö kertoo lukijalle, että kyseessä ei ole uutisen kirjoittajan sanavalinta, vaan Hakkaraisen ilmaisu. Saman sävynmuutoksen kärsisi esimerkiksi hänen kommentointinsa pakolaisten työllistämistä Suomessa (esimerkki 29), jos se yritettäisiin representoida lukijalle toimittajan omin sanoin.

Hakkaraisen puhetapa on kansanomainen ja hänen lausuntojensa kieli ja käyttämänsä sanavalinnat (esimerkki 24: *kassara käteen*) poikkeavat tavanomaisesta poliitikkojen puhetavasta. Ilmaisut ovat paikoin jopa epäkorrekteja. Poikkeava puhetapa saa Hakkaraisen näyttämään epätyypilliseltä kansanedustajalta, ja asettaa hänet vastakkain ideaalikansanedustajuiden kanssa. Hakkaraisen sitaattilainojen ja lausuntojen representoinnin runsas hyödyntäminen uutisoinnissa luo kielteistä kuvaa Hakkaraisesta. On perusteltua arvella, että rakentamalla uutisen hakkaraisitaattien varaan, lehti pyrkii välittämään hänestä kielteistä kuvaa lukijoille. Yksioikoisten ja kieleltään karkeiden tai poikkeavien sitaattien käyttö saa Hakkaraisen näyttämään yksinkertaiselta ja sivistymättömältä. Hakkarasta kuvataan *sivistymättömän sahurin* diskurssissa.

5 PÄÄTÄNTÖ

Tässä tutkimuksessa on tutkittu kansanedustaja Teuvo Hakkaraisen julkisuuskuvan muodostumista maakuntalehti Keskisuomalaisen uutisoinnissa. Tutkimuksessa on pyritty selvittämään, millaista julkisuuskuvaa Keskisuomalainen Hakkaraiselle rakentaa, ja vastaako muodostuva kuva yleisesti jaettua käsitystä kansanedustajuudesta. Hakkaraisesta käytettyjä nimityksiä ja hänen toimintansa yhteydessä käytettyjä affektiivisiä ilmauksia on analysoitu neljästä Keskisuomalaisen lehtitekstistä. Tekstit ovat toimituksellista aineistoa, joten ne edustavat lehden virallista kantaa. Ne on julkaistu painetussa Keskisuomalaisessa vuosina 2011–2013.

Analyysi pohjaa kriittiseen diskurssintutkimukseen. Tulosten perusteella on arvioitu, millaisia diskursseja Keskisuomalaisen uutisointi Hakkaraisesta rakentaa. Erityisenä mielenkiinnon kohteena on ollut, toteuttaako Hakkarainen perinteistä sosiokulttuurisessa kontekstissa muodostunutta kansanedustajadiskurssia. Vastauksia on etsitty kysymyksiin: Millaisin sanavalinnoin kansanedustaja Teuvo Hakkaraisesta kirjoitetaan neljässä maakuntalehti Keskisuomalaisessa vuosina 2011–2013 julkaistussa lehtitekstissä? Millaista kuvaa Hakkaraisen toimintaan liitetyt sanavalinnat ja hänestä käytetyt nimitykset hänestä muodostavat? Millaisia diskursseja Hakkaraiseen liitetään? Toteuttaako Hakkarainen perinteistä kansanedustajadiskurssia?

Tulosten perusteella voidaan todeta, että pääosin Hakkaraista nimitetään maakuntalehti Keskisuomalaisen uutisoinnissa sukunimellä *Hakkarainen* tai asemaa kuvaavalla ilmaisulla *kansanedustaja*. Yleisimmät nimitykset ovat sävyiltään neutraaleja. Kielteisiä merkityksiä saavia nimityksiä käytetään myönteisiä merkityksiä saavia nimityksiä enemmän, ja ne ovat tapauskohtaisia. Hakkarainen ei ole saanut Keskisuomalaisen uutisoinnissa vakiintuneita, sävyttyneitä nimityksiä.

Hakkaraisen toimintaa kuvataan Keskisuomalaisessa kahdella tavalla. Hänen käytännön toimintaansa representoidaan usein affektiivisesti. Representaatioista on tulkittavissa kirjoittajan kielteinen suhtautuminen. Käytännön toimintaa kuvattaessa Hakkaraisen kykenevyys kansanedustajuuteen asetetaan usein kyseenalaiseksi. Lehtiteksteissä, joissa Hakkaraisen kansanedustajana esittämiä lausuntoja ja mielipiteitä representoidaan, toimituksellinen aines jää usein vähäiseksi. Näiden tekstien rakentava elementti ovat suorat sitaattilainat ja lausuntojen representoinnit. Toimituksellinen aines rajoittuu ilmauksiin, jotka erottavat kirjoittajan äänen Hakkaraisen äänestä, kuten *Hakkarainen kirjoittaa* tai *hänen mukaansa*. Toimituksellisen aineksen vähäisyyden vuoksi on perusteltua arvella, että kyseenomaisilla lehtiteksteillä pyri-

tään tietoisesti korostamaan hakkaraisdiskurssin ja perinteisen kansanedustajadiskurssin välistä ristiriitaa, jonka Hakkarainen itse saa aikaan harkitsemattomilla lausunnoillaan.

Affektiivisuus korostuu silloin, kun kuvataan Hakkaraisen konkreettista toimintaa. Affektiivisuus ilmenee aineistossani kärjistystä, liioittelua ja vastakkainasettelua rakentavina sanavalintoina ja ilmaisutapoina. Tehostesanojen, kuten *jälleen, tällä kertaa, koko, lukematomia* ja *edes* käyttö toiminnankuvauksen yhteydessä vahvistaa tekstin synnyttämiä kielteisiä assosiaatioita. Hakkarainen asetetaan myös useaan otteeseen vastakkain perinteisen kansanedustajadiskurssin, niin kutsutun ideaalikansanedustajuuden kanssa. Vastakkainasettelu ilmenee lausetasolla, ja se voi olla suoraa tai epäsuoraa. Yleisin tapa luoda vastakkainasettelua on konditionaalinen käyttö, kuten esimerkiksi *Hakkarainen saa elää miten haluaa, mutta hänen ei pitäisi nykytavoillaan asettua kansanedustajaksi*.

Tutkimustulosten perusteella voidaan todeta, että maakuntalehti Keskisuomalainen rakentaa kansanedustaja Teuvo Hakkaraisesta pääasiassa kielteistä kuvaa. Kielteinen kuva syntyy kielteisiksi tulkittavien nimitysten käytöstä. Nimitysten kielteisyys assosioituu Hakkaraisen toimintaan ja sen hyödyllisyyteen, kuten tapauksissa *Turha-Teuvo* ja *kansakunnan puolivirallinen möläyttelijä*. Kielteisyyttä luovat myös affektiiviset sanavalinnat Hakkaraisen toiminnan kuvauksen yhteydessä. Sanavalinnat poikkeavat usein sävyltään perinteisestä uutiskielestä. Sanavalinnat kuvastavat kirjoittajan eli Keskisuomalaisen edustajan kielteistä suhtautumista Hakkaraiseen. Sitaattilainojen ja lausuntojen representoinnin runsas hyödyntäminen uutisoinnissa luo kielteistä kuvaa Hakkaraisesta, sillä hänen lausuntojensa kieli ja sanavalinnat poikkeavat perinteisestä poliitikkojen puhetavasta. Hakkaraisen puhetapa on kansanomaisen ja hänen käyttämänsä ilmaisut paikoin jopa epäkorrekteja, kuten *kieroilevat tahot* ja *kasara käteen*. Poikkeava puhetapa korostaa eroavuuksia Hakkaraisen ja perinteisen poliitikodiskurssin välillä. Vastakkainasettelua hyödynnetään kielteisen kuvan rakentamisessa laajemminkin. Hakkarainen asetetaan vastakkain ideaalikansanedustajuuden kanssa. Erojen esille nostaminen luo osaltaan kielteistä hakkaraiskuvaa.

Keskisuomalainen ei kuvaa Hakkaraista perinteisessä kansanedustajadiskurssissa, vaan pyrkii korostamaan eroavuuksia Hakkaraisen ja ideaalikansanedustajuuden välillä. Aineistanalyysin pohjalta voidaan todeta, että Keskisuomalaisen hakkaraisdiskurssin muodostavat kolme osadiskurssia: *sivistymätön sahuri*, *huonotapainen hölmö* ja *kykenemätön kansanedustaja*. *Sivistymätön sahuri* -diskurssi syntyy Hakkaraisen sitaattilainojen ja lausuntojen representointien runsaasta käyttämisestä. Hakkaraisen puhetapa poikkeaa kansanedustajien perinteisestä ilmaisutavasta, joten hänen sitaattiansa runsas käyttö korostaa Hakkaraisen erilaisuutta. Valtaosa Hakkaraisen antamista ja tiedotusvälineiden noteeraamista kannanotoista koskee

maahanmuuttopolitiikkaa. Kannanottojen sanoma on usein kärjistetty ja yksioikoinen. Myös esimerkin kielessä säilytetty puhekielisyys rakentaa kuvaa Hakkaraisen sivistymättömyydestä. *Huonotapainen hölmö* -diskurssi syntyy Hakkaraisen toiminnan kuvauksesta ja sen affektiivisuudesta Keski-suomalaisen uutisoinnissa. Uutisoinnissa on usein kuvattu Hakkaraisen toimintaa, jolla ei ole tekemistä hänen kansanedustajuutensa kanssa. Utiskynnyksen ylittämiseen riittää, että kansanedustaja käyttäytyy kansanedustajalle sopimattomalla tavalla. *Kykenemätön kansanedustaja* -diskurssia rakentaa Hakkaraisen asettaminen vastakkain ideaalikansanedustajuuden kanssa. Ideaalikansanedustajuuden kriteereitä ei aineistossa avata tai perustella, vaan lukijan oletetaan jakavan kirjoittajan käsitykset siitä, millainen kansanedustajan tulee olla. Rakentuva hakkaraisdiskurssi ei toteuta perinteistä kansanedustajadiskurssia, sillä lehden hakkaraisrepresentaatio ei täytä ihanteita, odotuksia ja mielikuvia, joita ihmisillä kansanedustajista on. Hakkaraisen kuvaukseen käytetyt ilmaukset ja niiden affektiivisuus eivät kuulu perinteisen poliittisen uutisoinnin diskurssiin.

Kaikki hakkaraisdiskurssin muodostavat osadiskurssit syntyvät toimituksellisista valinnoista. Esimerkiksi Hakkaraisen ilmausten puhekielisyys säilyttäminen ja ajattelemattomasti ilmaistujen sitaattilainojen runsas käyttö uutisoinnissa ovat valintoja, joilla Keski-suomalainen käyttää valtaansa ja rakentaa Hakkaraisesta tiettyä kuvaa lukijoilleen. Asettamalla Hakkaraisen toistuvasti vastakkain perinteisen kansanedustajuuden kanssa, Keski-suomalainen korostaa tietoisesti hänen poikkeavuuttaan kansanedustajien joukossa. Syntyvän, kielteiseksi tulkittavan hakkaraisdiskurssin taustalla on näin ollen kielellisiä valintoja, joilla joko yksittäinen toimittaja tai toimitus käyttää valtaansa.

Voidaan pohtia, onko kielteisen hakkaraiskuvan luomisen tarkoitus saada lehdelle lisää lukijoita. Paavo Lipposen imagon rakentumista selvittänyt tutkimus on osoittanut, että nykytoimittajat ottavat aikaisempaa kriittisemmin kantaa poliitikkojen toimintaan. Lisäksi heillä on enemmän valtaa käytössään kuin aikaisemmin. Rohkeampi kannanottaminen on johtanut siihen, että skandaalinhakuisuus on yleistynyt politiikkauutisoinnissa. (Uskelin 2009: 59–60.) Huomiota herättävät ja kiinnostavat uutisaiheet saavat ihmiset lukemaan lehteä, sillä lehden ei ole kannattavaa julkaista tietoa, joka ei kiinnosta lukijoita. Kielteisesti sävyttyneen hakkaraisuutisoinnin taustalla voi olla Keski-suomalaisen tarve saada lisää lukijoita. Median valtaa Helsingin Sanomien teksteissä tutkinut Riina Sydänmaanlakka (2012: 75) nimittää ilmiötä *taloudellisen hyödyn diskurssiksi*, jossa uutisia tehdään taloudellisin perustein. Taloudellisen hyödyn diskurssin todellinen valta ei kuitenkaan ole toimittajalla tai toimituksella, vaan ostavalla yleisöllä. Median täytyy myydä, joten sen ei ole kannattavaa tuottaa aineistoa, josta lukijat eivät ole kiinnostuneita maksamaan. (Sydänmaanlakka 2012: 75.)

Keskisuomalaisen rakentama kielteinen hakkaraiskuva saattaa johtua myös siitä, että Hakkarainen on keskisuomalainen kansanedustaja. Sekä Keskisuomalainen Keski-Suomen maakuntalehtenä että Hakkarainen saman maakunnan kansanedustajana edustavat Keski-Suomea. Kritisoimalla Hakkaraisen toimintaa Keskisuomalainen tekee selväksi, ettei yhteisestään maakuntataustasta huolimatta tue Hakkaraisen epäasianmukaista toimintaa. Näin lehti varmistaa, ettei osaltaan rakenna kielteistä kuvaa Keski-Suomesta, eikä sitä voida yhdistää Hakkaraisen aiheuttamiin kohuihin. Myös tämän ilmiön takana voidaan nähdä vaikuttavan *taloudellisen hyödyn diskurssi*, sillä tuomitsemalla Hakkaraisen asiattoman käytöksen, Keskisuomalainen varjelee omaa julkisuuskuvansa (Sydänmaanlakka 2012: 74). Julkisuuskuvan tahriintuminen saattaisi johtaa lukijoiden vähenemiseen ja taloudellisiin tappioihin.

Käyttämäni aineisto on suppea, joten tutkimustulosten yleistäminen koko Keskisuomalaisen uutisointia koskeväksi on haastavaa. Laajemmalla aineistolla tutkimustulokseni tarjoaisivat kattavamman kuvan lehden rakentamasta hakkaraisdiskurssista. Myös diskursseja rakentavien kielellisten tekijöiden rajaaminen ja luokittelu on haastavaa. Itse päädyin tarkastelemaan aineistostani nimityksiä, toiminnankuvausta ja affektiivisuutta luovia ilmauksia, mutta erilaisilla painotuksilla tulokset saattaisivat poiketa omistani. Tämä on kuitenkin diskurssintutkimuksen yleinen ongelma: kieli nähdään joustavana resurssina, joka rakentaa sosiaalista todellisuutta. Tällöin jokainen diskurssintutkija joutuu valitsemaan mitä tutkimuksessaan painottaa ja mitä jättää vähemmälle huomiolle. (Fairclough 1997: 76.) Kielen analysointi on sen mukautuvasta luonteesta johtuen aina tulkinnallista. Olen perustellut tulkintani aineistostani todennettavilla kielellisillä valinnoilla sekä tieteellisillä teorioilla. Lisäksi aikaisempi median vallasta tehty tutkimus tukee arvelujani siitä, mitkä tekijät vaikuttavat kielteisen hakkaraiskuvan taustalla (Sydänmaanlakka 2012: 74–75). En silti väitä, että tekemäni tulkinnat ovat ainoita mahdollisia, sillä kieltä tarkastellessa tehdään jatkuvasti valintoja siitä, mitä otetaan huomioon ja mitä ei.

Tutkimustani olisi mielenkiintoista jatkaa aineistoa laajentamalla. Kattavammalla aineistolla olisi mahdollista saada paremmin yleistettäviä tuloksia. Kiinnostavaa olisi myös vertailla eri sanomalehtien rakentamia hakkaraiskuvia tai tutkia Keskisuomalaisen muille poliitikoille rakentamia julkisuuskuvia ja verrata niitä lehden hakkaraisdiskurssiin. Myös YLE Keski-Suomen ja Keskisuomalaisen Hakkaraisesta muodostamien julkisuuskuvien vertailu voisi olla mielekästä, koska Hakkarainen on keskisuomalainen kansanedustaja.

Kansanedustaja Teuvo Hakkarainen herättää suomalaisten keskuudessa keskustelua, koska hän rikkoo enemmistön jakamaa käsitystä kansanedustajadiskurssista. Hänen olemuksensa ja käytöksensä julkisuudessa eivät ole sitä, mitä suomalaiset poliitikolta odottavat tai

hyväksyvät. Diskurssit ovat siis tapoja merkityksellistää maailmaa. Luomme erilaisia merkityksiä Teuvo Hakkaraisesta riippuen siitä, tarkastelemmeko häntä kansanedustajadiskurssissa, peruskoulun keskeyttäneen sahurin diskurssissa vai kohujulkisuutta saavuttaneen hölmöilijän diskurssissa. Valitsimme minkä diskurssin tahansa, emme saa tietää, kuka Teuvo Hakkarainen todellisuudessa on. Merkityksen luominen vie kuvauksen aina askeleen päähän ilmiön todellisesta luonteesta, joten merkityksiä tuottavan kielen ei voida ajatella olevan todellisuuden luonnollinen kuva (Jokinen, Juhila & Suominen 1993: 21).

LÄHTEET

- Ekman, Hanna 2012: *Matti Vanhanen - varjonsa vanki: Matti Vanhasen julkisuuskuva sanomalehdissä presidentinvaalikampanjassa 2005–2006*. Pro gradu -tutkielma. Turun yliopisto, media-tutkimus.
- Fairclough, Norman 1997: *Miten media puhuu*. Suom. Blom, Virpi – Hazard, Kaarina. Tampere: Vastapaino.
- Foucault, Michael 2005: *Tarkkailla ja rangaista*. Suom. Eevi Nivanka. Helsinki: Otava.
- Haverinen, Karoliina 2009: *Kansanedustajaehdokkaiden julkisuuskuvan rakentuminen ehdokkaiden blogeissa ennen vuoden 2007 eduskuntavaaleja*. Pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopisto, kielten laitos.
- Huovila, Tapani 2005: *Toimittaja – tiedon etsijä ja vaikuttaja*. Porvoo: WSOY.
- Ilta-Sanomat 2011: *Kohukansanedustaja Hakkarainen lähti kesken yläasteen - katso todistus tästä!* – <http://www.iltasanomat.fi/kotimaa/art-1288386717537.html> 1.4.2014
- Jokinen, Arja, Juhila, Kirsi & Suoninen, Eero 1993: *Diskurssianalyysin aakkoset*. Tampere: Vastapaino.
- Kantola, Anu, Moring, Inka & Väliverronen Esa 1998: *Media-analyysi. Tekstistä tulkintaan*. Tampere: Helsingin yliopiston Lahden tutkimus- ja koulutuskeskus.
- Kielitoimiston sanakirja*. Kotimaisten kielten keskuksen julkaisuja 166. Helsinki: Kotimaisten kielten keskus ja Kielikone 2012 – <http://mot.kielikone.fi/mot/jyu/netmot.exe?motportal=80> 8.4.2014
- Laatikainen, Outi 2002: *Aamulehden, Kalevan ja Keski-suomalaisen puoluesuuntautuneisuus: mitä poliitikkojen haastattelut paljastavat sanomalehtien puoluesympatioista*. Pro gradu -tutkielma. Tampereen yliopisto, politiikan tutkimuksen laitos.
- Lehtonen, Eeva 2012: *Politiikka ja poliitikko*. Olli-Pekka Moisio, Pekka Korhonen, Marja Järvelä & Eeva Lehtonen (toim.), *Ovia yhteiskuntatieteisiin* s. 142–168. Jyväskylän yliopisto.
- Perussuomalaiset 2014: *Arvomaailmamme*. – <http://www.perussuomalaiset.fi/tietoa-meista/arvomaailmamme/> 15.4.2014
- Pietikäinen, Sari – Mäntynen, Anne 2009: *Kurssi kohti diskurssia*. Tampere: Osuuskunta Vastapaino.
- Suoninen Eero 1999: *Näkökulma sosiaalisen todellisuuden rakentumiseen*. Arja Jokinen, Kirsi Juhila & Eero Suoninen (toim.), *Diskurssianalyysi liikkeessä* s. 17–36. Tampere: Vastapaino.
- Sydänmaanlakka, Riina 2012: *Ajojahtia vai raportointia? Median valta Helsingin Sanomien teksteissä*. Pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopisto, viestintätieteiden laitos.
- Uimonen, Risto 2009: *Median mahti: kuinka journalistit käyttävät valtaa ja pakottavat maan mahtavia eroa-maan*. Helsinki: WSOY.
- 1992: *Julkisuuspeli: imagonrakennus politiikassa*. Porvoo: WSOY.

Uskelin, Annika 2010: *Imagon merkitys politiikassa nykypäivänä: Paavo Lipposen imagosta ja julkisuuskuvasta sanomalehdessä vaalien aikaan 2003*. Pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopisto, yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos.

VISK = Auli Hakulinen, Maria Vilkuna, Riitta Korhonen, Vesa Koivisto, Tarja Riitta Heinonen ja Irja Alho 2004: *Iso suomen kielioppi*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. Verkkoversio, <http://scripta.kotus.fi/visk> 16.4.2014

Aineistolähteet

Hakkarainen: Muslimeja tulvii länteen. – *Keskisuomalainen* 20.8.2013

Anna Leppänen 2013: Mölätyskohut vievät huomion punnituista puheista. – *Keskisuomalainen* 29.8.2013

”Pakolaiset metsiä raivaamaan”. – *Keskisuomalainen* 24.5.2011

Hakkarainen vie Keski-Suomen vaikutusvaltaa. – *Keskisuomalainen* 10.4.2013